

Sygn. akt III AUa 1447/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 marca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący - Sędzia: SA Magdalena Kostro-Wesołowska (spr.)

Sędziowie: SA Aleksandra Tobiasz-Skrzypek

SO del. Danuta Malec

Protokolant: st. sekr. sądowy Anna Kapanowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 29 marca 2017 r. w W.

sprawy A. O.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W.

o wysokość emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W.

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie XIV Wydział Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 10 czerwca 2015 r. sygn. akt XIV U 6065/13

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że przyznaje A. O. prawo do obliczenia emerytury z tytułu powszechnego wieku emerytalnego od kwoty składek na ubezpieczenie emerytalne z uwzględnieniem ich waloryzacji oraz zwaloryzowanego kapitału początkowego według stanu na dzień 3 września 2011 r., poczynając od dnia 1 września 2013 r., oddalając odwołanie w pozostałym zakresie;

II. oddala apelację w pozostałej części.

Aleksandra Tobiasz-Skrzypek Magdalena Kostro-Wesołowska Danuta Malec

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Warszawie XIV Wydział Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 10 czerwca 2015 r. zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. z 9 października 2013 r. odmawiającą ubezpieczonemu A. O. podstawie art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych prawa do emerytury obliczonej według zasad określonych w art. 26 tej ustawy w ten sposób, że ustalił wysokość emerytury dla ubezpieczonego od 1 września 2013 r. na kwotę 6.454,52 zł; od 1 marca 2014 r. - na kwotę 6.557,79 zł, a od 1 marca 2015 r. na kwotę 6.602,38 zł. Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w następującym stanie faktycznym. A. O. (ur. (...)) po raz pierwszy z wnioskiem o emeryturę wystąpił w dniu 7 sierpnia 2008 r. Decyzją z 12 sierpnia 2008 r. organ rentowy przyznał ubezpieczonemu poczynając od 1 sierpnia 2008 r. emeryturę, której wypłata została zawieszona z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia. Kolejnymi decyzjami organ rentowy przeliczał świadczenie przysługujące odwołującemu się w związku ze składaniem nowych dokumentów płacowych oraz ze względu na zwiększający się

staż pracy. Na wniosek odwołującego się złożony w październiku 2010 r. przeliczono i podjęto wypłatę świadczenia w związku z ustawą z 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych uchylającą ust. 2a art. 103 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Fundusz Ubezpieczeń Społecznych (aktualnie tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. poz. 887, dalej jako: ustawa emerytalna) W dniu 3 września 2011 r. odwołujący się złożył nowy wniosek o emeryturę, w którym podał, że nie wnosi o jej obliczenie w myśl nowych zasad i do którego dołączył świadectwo pracy stwierdzające rozwiązanie stosunku pracy z dniem 30 września 2011 r. W wyniku rozpoznania tego wniosku decyzją z 21 listopada 2011 r. organ rentowy ustalił ponownie świadczenie emerytalne w oparciu o wwpw 335,38%, który został ograniczony, zgodnie z obowiązującymi przepisami, do 250% oraz przyjęto kwotę bazową aktualną w dacie ponownego ustalenia świadczenia. Do ustalenia wysokości emerytury organ rentowy przyjął 40 lat i 10 miesięcy okresów składkowych oraz 4 lata i 11 miesięcy okresów nieskładkowych. Wysokość świadczenia wyniosła 4.665,86 zł. Z kolejnym wnioskiem o przeliczenie świadczenia w najkorzystniejszym wariantcie i w myśl nowych zasad ubezpieczony wystąpił w dniu 24 września 2013 r., a efektem tego wniosku jest zaskarżona decyzja, wydana 9 października 2013r., odmawiająca prawa do emerytury na podstawie art. 55 ustawy emerytalnej ze względu na przyznanie emerytury w oparciu o przepisy art. 27 ustawy decyzją z dnia 21 listopada 2011 r. Odwołujący się po przyznaniu emerytury po raz pierwszy w roku 2008 pracował jeszcze do 30 września 2011 r. Sąd Okręgowy ustalił, że emerytura odwołującego się obliczona na podstawie art. 55 ustawy emerytalnej z uwzględnieniem kwoty składek zaewidencjonowanych na koncie z uwzględnieniem waloryzacji (329.219,12 zł) i kwoty zwaloryzowanego kapitału początkowego (894.557,03 zł) biorąc pod uwagę średnie dalsze trwanie życia (189,60 miesięcy) jest wyższa od tzw. emerytury wyliczonej na zasadach określonych w art. 53 ustawy i wynosi 6.454,52 zł. Po waloryzacji od 1 marca 2014 r. emerytura wynosi 6.557, 79 zł, po waloryzacji od 1 marca 2015 r. wynosi 6.602.38 zł i jest wyższa od emerytury wyliczonej dotychczas na podstawie art. 53 ustawy emerytalnej (5.041,15 zł.) Takie ustalenia zostały poczynione na podstawie dokumentów z akt sądowych i rentowych. W celu matematycznej weryfikacji, w szczególności, czy wyliczenie świadczenia przysługującego odwołującemu się dokonane w oparciu o ar. 55 ustawy emerytalnej byłoby korzystniejsze niż pobierane dotychczas, Sąd Okręgowy dopuścił dowód z opinii biegłego z zakresu księgowości. W ocenie Sądu sporządzona przez biegłą opinia jest logiczna, należyte uzasadniona. Wykonując wytyczne biegłej zawarte w opinii organ rentowy dokonał ustalenia kapitału początkowego, na dzień 1 stycznia 1999r., następnie zwaloryzowanego na dzień wniosku o emeryturę i na podstawie zgromadzonych na koncie odwołującego się składek na ubezpieczenie emerytalne w latach 1999-2011 (zwaloryzowanych na dzień wniosku). Staż pracy odwołującego się nie był sporny, natomiast organ rentowy uznał, że odwołujący się nie ma prawa do ustalenia świadczenia na podstawie art. 55 ustawy emerytalnej. Odmienne założenie przyjęte w opinii przekłada się na wyliczenie emerytury w najkorzystniejszym wariantcie, zgodnie z którym świadczenie odwołującego się od 1 marca 2014 r. wynosi 6.557, 79 zł, po waloryzacji od 1 marca 2015 r. wynosi 6.602.38 zł i jest wyższe od emerytury wyliczonej dotychczas na podstawie art. 53 ustawy emerytalnej Podzielając opinię biegłej, Sąd doszedł do przekonania, że podstawa prawna naliczenia świadczenia stanowi istotę sporu, natomiast okoliczności faktyczne nie budzą wątpliwości i jako takie zostały ostatecznie wyjaśnione. Przy takich ustaleniach faktycznych Sąd Okręgowy uznał odwołanie za zasadne. Stwierdził, że przedmiotem sporu jest to, czy organ rentowy zaskarżoną decyzją zasadnie odmówił przeliczenia emerytury na podstawie art. 55 w zw. z art. 26 ustawy emerytalnej. Sąd wskazał, że w myśl art. 55 ustawy emerytalnej, ubezpieczonemu spełniającemu warunki do uzyskania emerytury na podstawie art. 27, który kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w tym przepisie wieku emerytalnego i wystąpił z wnioskiem o przyznanie emerytury po dniu 31 grudnia 2008 r., może być obliczona emerytura na podstawie art. 26 (jako równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia ustalonej w sposób określony w art. 25 przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego, z uwzględnieniem ust. 5 i art. 183), jeżeli jest wyższa od obliczonej zgodnie z art. 53. Stosownie do art. 27 ust. 1 ustawy emerytalnej, ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., przysługuje emerytura, jeżeli osiągnęli wiek emerytalny określony w ust. 2 albo 3 (wiek emerytalny dla mężczyzn urodzonych w okresie od 1 stycznia 1948 r. do dnia 31 marca 1948 r. wynosi co najmniej 65 lat i 1 miesiąc) oraz mają okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, z zastrzeżeniem art 27a. Inicjując rozważania Sąd wskazał, że przedmiotem rozpoznania w sprawie jest wniosek o przeliczenie świadczenia, nie zaś o przyznanie prawa do emerytury, o której mowa w art. 55 ustawy emerytalnej. W związku z tym Sąd wskazał, iż bezspornym było to: że od 1 sierpnia 2008r. wnioskodawca był uprawniony do emerytury wcześniejszej, a w dniu 2 grudnia 2010 r. osiągnął powszechny wiek emerytalny, że decyzją z 21 listopada 2011 r. nabył prawo do emerytury

w związku z ukończeniem powszechnego wieku emerytalnego, że legitymuje się stażem pracy w wymiarze 40 lat, 10 miesięcy okresów składkowych i 4 lat, 11 miesięcy okresów nieskładkowych. Sporne pozostawało natomiast, czy ubezpieczony spełnia pozostałe warunki niezbędne do ustalenia wysokości emerytury na podstawie art. 55 ustawy emerytalnej. Organ rentowy argumentował bowiem, że możliwość skorzystania z tego przepisu mają jedynie osoby, które z wnioskiem o emeryturę wystąpią po raz pierwszy po 31 grudnia 2008 r., odwołujący się zaś od 1 sierpnia 2008 r. był uprawniony do emerytury wcześniejszej. Ubezpieczony argumentował, że art. 55 ustawy emerytalnej nie ogranicza możliwości ustalenia wysokości emerytury na podstawie art. 26 ustawy emerytalnej tylko do pierwszego wniosku o przyznanie świadczenia emerytalnego. Analizując ustalony w sprawie stan faktyczny Sąd doszedł do przekonania, iż ubezpieczony spełnił przesłankę „kontynuowania zatrudnienia” w rozumieniu art. 55 ustawy emerytalnej. Użyte w tymże art. 55 ustawy emerytalnej sformułowanie „kontynuował ubezpieczenie”, w istocie oznacza „nie rozwiązał stosunku pracy”, niezależnie od tego czy wystąpił o przyznanie emerytury (wcześniejszej lub w niższym wieku emerytalnym). W konsekwencji, zawarta w art. 55 ustawy emerytalnej przesłanka kontynuowania ubezpieczenia do dnia zgłoszenia wniosku o emeryturę w powszechnym wieku emerytalnym mogłaby zostać spełniona także w sytuacji, gdyby wniosek o emeryturę został złożony przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 10 lipca 2013 r., II UK 424/12). Sąd Okręgowy nie uwzględnił zarzutu organu rentowego, że możliwość skorzystania z ustalenia wysokości emerytury na podstawie art. 55 ustawy emerytalnej mają jedynie osoby, które spełniając warunki dotyczące wieku i stażu pracy - określone w tym przepisie - kontynuują ubezpieczenie emerytalne i rentowe po osiągnięciu 65 lat życia i z wnioskiem o emeryturę wystąpią po raz pierwszy po 31 grudnia 2008 r. Z literalnego brzmienia tego przepisu nie wynika bowiem, aby wniosek o emeryturę w powszechnym wieku musiał być pierwszym wnioskiem o świadczenie. Tożsame stanowisko zajął Sąd Najwyższy w uchwale z 4 lipca 2013 r., II UZP 4/13 OSNP 2013 nr 21-22, poz. 257), stwierdzając, że ubezpieczony urodzony przed 31 grudnia 1948 r., który po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego kontynuował ubezpieczenie i wystąpił o emeryturę po 31 grudnia 2008 r., ma prawo do jej wyliczenia na podstawie art. 26 w związku z art. 55 ustawy emerytalnej, niezależnie od tego czy wcześniej złożył wniosek o emeryturę w niższym wieku emerytalnym lub o emeryturę wcześniejszą. Sąd Okręgowy wskazał też, że art. 55 ustawy emerytalnej nie wymaga, aby zatrudnienie było kontynuowane przez ustawowo określony okres, zatem wystarczy, że trwało ono po ukończeniu 65 lat życia. Wystąpienie z wnioskiem o emeryturę musi nastąpić po 31 grudnia 2008 r. i tak było też w przypadku ubezpieczonego. Jak wynika z akt emerytalnych odwołujący się od 2008 r. był uprawniony do emerytury wcześniejszej, ustawowy wiek emerytalny osiągnął 2 grudnia 2010 r., do dnia 30 września 2011 r. kontynuował zatrudnienie, z wnioskiem o emeryturę w powszechnym wieku emerytalnym wystąpił 3 października (pomyłka było to we wrześniu) 2011 r. W sprawie postępowanie nie ograniczało się jedynie do ustalenia, czy odwołujący się tylko kontynuował ubezpieczenie emerytalnego po osiągnięciu wieku emerytalnego oraz wystąpił z wnioskiem o emeryturę po 31 grudnia 2008 r. Warunkiem przeliczenia emerytury - przy zastosowaniu zasad określonych w art. 55 w zw. z art. 26 ustawy emerytalnej jest, poza przesłankami kontynuowania ubezpieczenia emerytalnego po osiągnięciu ustawowego wieku emerytalnego oraz wystąpienia z wnioskiem o emeryturę po 31 grudnia 2008 r. - konieczność oceny, czy emerytura obliczona na podstawie art. 55 w zw. z art. 26 ustawy emerytalnej byłaby wyższa od emerytury dotychczas obliczonej na podstawie art. 55 tej ustawy. Przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało, że wysokość emerytury odwołującego się obliczona na podstawie art. 55 w zw. z art. 26 ustawy emerytalnej wyniosła od 1 marca 2014 r. 6.557, 79 zł, od 1 marca 2015 r. kwotę 6.602.38 zł i jest wyższa od emerytury wyliczonej dotychczas na podstawie art. 53 ustawy emerytalnej (5.041,15 zł.). W tym stanie rzeczy odwołanie od decyzji z 9 października 2013 r. Sąd Okręgowy jako zasadne uwzględnił, co skutkowało zmianą zaskarżonej decyzji, jak w sentencji wyroku. **Apelację od wyroku Sądu Okręgowego złożył organ rentowy.** Apelujący zaskarżył wyrok w całości, zarzucając: 1) naruszenie przepisów prawa procesowego, mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 476 § 2, art. 477⁹ k.p.c., art. 477¹⁰ §§ 1 i 2, 477¹⁴ § 2 k.p.c. poprzez przekroczenie granic przedmiotu odwołania; 2) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 55 ustawy emerytalnej poprzez przyznanie ubezpieczonemu prawa do emerytury kapitałowej, mimo że miał już ustalone prawo do emerytury przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę, o której mowa w art. 27. Mając na uwadze powyższe organ rentowy wniosł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie odwołania. W przypadku nieuwzględnienia zarzutu naruszenia prawa materialnego organ rentowy wniosł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez ustalenie ubezpieczonemu prawa do emerytury według metody kapitałowej - bez wskazywania konkretnej kwoty świadczenia. Apelujący wniosł również o zasądzenie od odwołującego się na

jego rzecz kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję według norm przewidzianych. W uzasadnieniu apelacji organ rentowy podniósł, że jest mu znane stanowisko judykatury w zakresie stosowania art. 55 ustawy emerytalnej. Nie uwzględnia ono jednak nowelizacji ustawy emerytalnej dokonanej ustawą z dnia 5 marca 2015 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 552), która wejdzie w życie 1 grudnia 2015 r. W art. 1 ust. 2 tej ustawy dodano art. 55a, który w ust. 1 stanowi, że przepis art. 55 stosuje się również do ubezpieczonego, który miał ustalone prawo do emerytury przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę, o której mowa w art. 27. W uzasadnieniu nowelizacji ustawodawca stwierdził, że propozycja dodania art. 55a wynika z faktu, iż obecnie przepis art. 55 ustawy nie ma zastosowania do ubezpieczonego urodzonego przed 1949 r., który przed osiągnięciem wieku emerytalnego, miał ustalone prawo do wcześniejszej emerytury i pobierał to świadczenie. Dyspozycja art. 55 nie obejmuje potencjalnie szerokiego kręgu osób, które są uprawnione do wcześniejszej emerytury, a jednocześnie kontynuują zatrudnienie lub inną pracę podlegającą ubezpieczeniu. Przepis ten niezasadnie wyklucza takie osoby od prawa do ubiegania się o przyznanie emerytury obliczonej na podstawie art. 26 ustawy. Zaproponowana zmiana umożliwi zastosowanie tzw. nowych zasad wymiaru do obliczenia emerytury z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego, również wtedy, gdy emeryt przed jej uzyskaniem był uprawniony do wcześniejszej emerytury. Oznacza to, według organu rentowego, że sam ustawodawca przyznał, że przed nowelizacją art. 55 nie ma zastosowania do osób mających ustalone prawo do emerytury. Ponadto organ rentowy wskazał, że „w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych zakres i przedmiot rozpoznania sądowego wyznacza przedmiot decyzji organu rentowego i żądanie zgłoszone w odwołaniu wniesionym do sądu” (wyrok Sądu Najwyższego z 2 marca 2011r., II UZ 1/11). W niniejszej sprawie odwołanie ubezpieczonego zawiera jedynie żądanie przyznania emerytury kapitałowej i zastosowania art. 55 ustawy emerytalnej. Odwołujący się nie żąda zasądzenia konkretnych kwot. Sentencja wyroku powinna zatem zawierać nie kwotową wysokość świadczenia, a powinna rozstrzygać o poszczególnych jego elementach objętych odwołaniem. W niniejszej sprawie powinna jedynie rozstrzygać w przedmiocie ustalenia prawa do emerytury. Rozstrzygnięcie Sądu narusza więc szereg przepisów prawa procesowego, a mianowicie art. 476 § 2, art. 477⁹, art. 477¹⁰ §§ 1 i 2, 477¹⁴ § 2 k.p.c., przekracza bowiem ramy odwołania. **W odpowiedzi na apelację ubezpieczony uniósł o jej oddalenie.** Ubezpieczony podniósł, że powoływanie się przez organ rentowy na art. 55a stanowi próbę podważenia zaufania obywateli do prawa jako elementu demokratycznego państwa prawnego. Stosowanie nowej ustawy (zmiany) godziłoby w prawa słusznie nabyte. Ustawa (zmiana) nie ma bowiem mocy wstecznej chyba, że to wynika z jej brzmienia lub celu (art. 3 k.c.). Na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy uwzględnił odwołanie i orzekł co do istoty sprawy, zgodnie z wolą i intencją ubezpieczonego. Sąd przyznając prawo do emerytury kapitałowej ustalił wszystkie jej warunki i nie przekroczył granic przedmiotu odwołania. **W postępowaniu apelacyjnym na zarządzenie Sądu** organ rentowy dokonał hipotetycznego wyliczenia wysokości emerytury na dzień 3 września 2011 r. według zasad wynikających z art. 26 ustawy emerytalnej. Do hipotetycznego wyliczenia emerytury przyjęto: - kwotę składek zaewidencjonowanych na koncie, z uwzględnieniem waloryzacji, w wysokości 283.740,58 zł; - kwotę zwaloryzowanego kapitału początkowego w kwocie 777.525,04 zł, - średnie dalsze trwanie życia w wymiarze 202,40 miesięcy. Wysokość emerytury została ustalona na kwotę 5.243,41 zł, przy czym wskazano dalsze kwoty świadczenia wynikające z przeprowadzenia waloryzacji (od 1 marca 2016 r. 5.667,17 zł). Wartość emerytury obliczona zgodnie z art. 26 na kwotę 5.243,41 zł (po waloryzacji) jest wyższa od emerytury wyliczonej zgodnie z art. 53, wynoszącej po waloryzacji od 1 marca 2016 r. 5.053,25 zł. Organ rentowy w kolejnym piśmie procesowym (z dnia 27 lutego 2017 r.) wyjaśnił, że do hipotetycznego wyliczenia emerytury na dzień 1 września 2013 r. (miesiąc złożenia wniosku o ustalenie wysokości emerytury według art. 26 ustawy emerytalnej stosowanego z mocy art. 55 tej ustawy) przyjęto: - kwotę składek zaewidencjonowanych na koncie, z uwzględnieniem waloryzacji, 329.219,12 zł, - kwotę zwaloryzowanego kapitału początkowego 894.557,03 zł, - średnie dalsze trwanie życia 189,60 miesięcy. Wysokość emerytury została ustalona na kwotę 6.454,52 zł. Wartość emerytury obliczona zgodnie z art. 26 w kwocie 6.454,52 zł (po waloryzacji od 1 marca 2015 r. w kwocie 6.602,38 zł) jest wyższa od emerytury wyliczonej zgodnie z art. 53, po waloryzacji od 1 marca 2015 r. w kwocie 5.041,15 zł. Różnice w kwocie wyliczonej emerytury wynikają, jak argumentował organ rentowy, z różnych dat ustalenia uprawnień do świadczeń emerytalnych (tj. dzień 3 września 2011 r. - w tym przypadku przyjmuje się składki zaewidencjonowane na koncie do VIII/2011 r. i 1 września 2013 r. - w tym przypadku przyjmuje się składki zaewidencjonowane na koncie do VIII/2013 r., a więc składek jest więcej, oraz z różnej wartości średniego dalszego trwania życia (rok 2011 - 202,40 miesięcy, rok 2013 - 189,60 miesięcy) przyjętego do obliczenia wysokości

świadczenia. **Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.** Apelacja organu rentowego w części podlega uwzględnieniu. Co do zasady Sąd Okręgowy w pełni trafnie rozważył, że przeszkody dla obliczenia emerytury z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego w systemie zdefiniowanej składki nie stanowi uprzednie, przed 31 grudnia 2008 r., uzyskanie uprawnień do wcześniejszej emerytury. W tym przedmiocie linia orzecznictwa jest już utrwalona i znana organowi rentowemu, co przyznano w apelacji, nie ma więc potrzeby powtarzania argumentacji, którą powołał Sąd Okręgowy. Zważyć należy, że osobom urodzonym przed 1 stycznia 1949 r. przysługuje na podstawie art. 27 ustawy emerytalnej emerytura, której wysokość ustala się w tzw. formule zdefiniowanego świadczenia (art. 53 ust. 1 ustawy). Ubezpieczonym urodzonym po 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura, której wysokość oblicza się w formule zdefiniowanej składki (art. 26). Podział uprawnień nastąpił według daty urodzenia. Art. 26 ustawy po raz pierwszy znajdował zastosowanie do obliczenia emerytur kobiet urodzonych po 31 grudnia 1948 r., które ukończyły 60 rok życia i nabyły świadczenia na podstawie art. 24 poczynając od 1 stycznia 2009 r. Przewidziano przy tym rozwiązanie (art. 183 ustawy emerytalnej) tego rodzaju, że obliczanie emerytur dla osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r., które wiek emerytalny osiągnęły w latach 2009-2014, następuje według obydwu formuł (mieszany system), przy malejącym udziale procentowym formuły „starej” zdefiniowanego świadczenia. Art. 183 jest więc wyjątkiem od art. 26 ustawy. Art. 55 ustawy jest z kolei wyjątkiem przewidującym dopuszczalność obliczenia świadczenia emerytalnego osoby urodzonej przed 1 stycznia 1949 r., której emerytura jest obliczana według zdefiniowanego świadczenia, w systemie zdefiniowanej składki. Jednakże obliczenie emerytury na nowych zasadach może dotyczyć emerytury przyznanej na podstawie art. 27 ustawy po raz pierwszy po dniu 31 grudnia 2008 r. Ustawodawca bowiem wyraźnie przewidział możliwość zastosowania art. 55 ustawy tylko do osób spełniających warunki do uzyskania emerytury na podstawie art. 27, które kontynuowały ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w tym przepisie wieku emerytalnego, a z wnioskiem o przyznanie emerytury wystąpiły po 31 grudnia 2008 r. Wyłączone jest więc przeliczenie „starej” emerytury według nowych zasad. Chodzi wyłącznie o przyznanie emerytury nabytej w związku ze spełnieniem warunków przewidzianych w art. 27 ustawy i obliczenie jej według art. 26, które może nastąpić tylko po 31 grudnia 2008 r. Zastosowanie art. 55 ustawy emerytalnej zależy więc od złożenia pierwszego wniosku o emeryturę tzw. z powszechnego wieku emerytalnego na podstawie art. 27 ustawy po 31 grudnia 2008 r. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 29 stycznia 2014 r., I UK 411/13, OSNP 2015 nr 4, poz. 56 i z 8 lipca 2015 r., II UK 217/14, Monitor Prawa Pracy 2015 nr 10, s. 549, z 7 listopada 2013 r., II UK 143/13). Zakres podmiotowy art. 55 ustawy emerytalnej nie obejmuje ubezpieczonych urodzonych przed 1 stycznia 1949 r., także kontynuujących ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w art. 27 ustawy wieku emerytalnego, którym przyznane zostały emerytury z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego (art. 27 ustawy) przed końcem 2008 r. w wysokościach obliczonych według dotychczasowych zasad. Jako regulacja szczególna art. 55 ustawy emerytalnej wymaga wykładni ścisłej, uzależnionej wyraźnie od wystąpienia przez ubezpieczonego z wnioskiem o przyznanie emerytury po dniu 31 grudnia 2008 r., który nie może być rozumiany jako wniosek zmierzający do innego celu niż przyznanie po raz pierwszy emerytury na podstawie art. 27 ustawy. W szczególności wniosek o przyznanie emerytury na podstawie art. 27 ustawy nie może być rozumiany jako wniosek o przeliczenie, ponowne przyznanie tego samego świadczenia lub wniosek o ponowne obliczenie wysokości przyznanej emerytury na podstawie tego przepisu (art. 27 ustawy) według nowych zasad, jeżeli wcześniej wysokość emerytury (przyznanej na wniosek złożony przed 31 grudnia 2008 r.) została obliczona według dotychczasowych zasad na podstawie art. 27 w związku z art. 53 ustawy emerytalnej. W ocenie Sądu Apelacyjnego, możliwość obliczenia emerytury w formule zdefiniowanej składki oznacza istnienie takiej możliwości na datę, od której następuje, czy nastąpiło, przyznanie prawa do emerytury z art. 27 ustawy. Przyjęcie, że ocena spełnienia warunku z art. 55 odnoszącego się do wysokości świadczenia jest dokonywana na datę wystąpienia z wnioskiem o zastosowanie „kapitałowej formuły” ustalenia wysokości świadczenia, skutkowałoby naruszeniem art. 26 i art. 25 ustawy, skoro emerytura stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia ustalonej w sposób określony w art. 25 przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego, jak również jeśli podstawę obliczenia emerytury stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury, czyli w zasadzie od którego przyznano świadczenie (nie ma przepisu pozwalającego na przeliczenie podstawy wymiaru por. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 listopada 2015 r., III UZP 12/15). Nie może być tak, że w przypadku osób objętych zakresem podmiotowym art. 55 ustawy, przyjmowane są do obliczenia wysokości emerytury kwoty składek, czy

kapitału początkowego, waloryzowane, ustalone na inną datę niż data przyznania emerytury z art. 27 ustawy. Wniosek o dokonanie przedmiotowego obliczenia, obliczenia emerytury na nowo przy zastosowaniu innej zasady, zgłoszony już po uprawomocnieniu się decyzji przyznającej emeryturę z art. 27 ustawy emerytalnej, wyznacza w zasadzie datę, od której ma miejsce ewentualna wypłata podwyższonego świadczenia, ale nie wyznacza daty, na którą dokonuje się obliczenia. Taka wykładnia art. 55 w zw. z art. 26 uwzględnia to, że przepis art. 55 ustawy znajduje się w dziale II, rozdziale 4 ustawy zatytułowanym: „Ustalanie wysokości emerytur, o których mowa w art. 27-50e.”. Ustalenie wysokości świadczenia następuje przy jego przyznaniu i jest przedmiotowo czymś zupełnie odmiennym od ponownego ustalenia wysokości świadczenia, jego przeliczenia. Wobec tego dokonanie wyboru formuły obliczenia wysokości emerytury warunkowanego rachunkowo wyższą kwotą nie może nastąpić na inną datę niż data, od której przyznaje się emeryturę. Dokonanie stosownego porównania nie może odnosić się do kwot wyliczonych na datę późniejszego, niż data przyznania świadczenia, wystąpienia z wnioskiem o obliczenie emerytury według formuły zdefiniowanej składki, co miało miejsce w zaskarżonym wyroku (dwa lata różnicy) i co wynika z błędnej wykładni art. 55 w zw. z art. 26 ustawy. W przypadku wnioskodawcy warunki obliczenia emerytury z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego (art. 27 ustawy) według formuły zdefiniowanej składki zostały spełnione, ponieważ emerytura ta obliczona na dzień przyznania do niej prawa (1 września 2011 r.), jak i na dzień wniosku o dokonanie takiego obliczenia, jest wyższa od emerytury obliczonej w formule zdefiniowanego świadczenia (podane wyżej dane wynikające z hipotetycznego obliczenia dokonanego przez organ rentowy). Odnosząc się do argumentów apelacji związanych z wejściem w życie art. 55a ustawy emerytalnej, Sąd Apelacyjny zważył za Sądem Najwyższym (wyrok z 6 kwietnia 2016 r. II UK 78/15), że: <<Wobec jednolitej wykładni art. 55 ustawy przyjętej w orzecznictwie sądowym, uznać należy, że jego normatywny sens wyznaczony został przez judykaturę. Stąd dodanie art. 55a ust. 1 nie stanowi zmiany stanu prawnego (wbrew sugestii płynącej z uzasadnienia projektu ustawy zmieniającej), ale jego potwierdzenie i doprecyzowanie, nie tworzy więc nowej normy prawnej (dotychczas nieistniejącej). (...) O tym, że zawarta w nim norma była już zawarta w treści przepisów tej ustawy, przekonują następujące argumenty. Artykuł 26 ustawy nie funkcjonuje w „próżni normatywnej”, ale jest jedną z wielu jednostek legislacyjnych i redakcyjnych nowego systemu zabezpieczenia emerytalnego i dlatego powinien być interpretowany z uwzględnieniem powiązanych z nim regulacji normatywnych ustawy. Emerytura obliczona na podstawie art. 26, to „równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia ustalonej w sposób określony w art. 25” (ust. 1). Z kolei kwota ustalona „w sposób określony w art. 25”, to podstawa obliczenia emerytury (art. 25 ust. 1), na którą składają się kwoty „składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury, zwaloryzowanego kapitału początkowego określonego w art. 173-175 oraz kwot środków zewidencjonowanych na subkoncie, o którym mowa w art. 40a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, z zastrzeżeniem ust. 1a i 1b oraz art. 185”. Dalej idąc, stosownie do art. 25 ust. 1b, podstawę obliczenia emerytury pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne, jeżeli ubezpieczony „pobrał emeryturę na podstawie przepisów art. 26b, 46, 50, 50a, 50e, 184 lub art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2014 r. poz. 191 i 1198 oraz z 2015 r. poz. 357)”. Wszystkie opisane operacje stanowią „obliczenie emerytury na podstawie art. 26”. Jak wynika z przytoczonej treści art. 25 ust. 1b, możliwość przejścia z systemu zdefiniowanego świadczenia (obliczonego według zasad wynikających z art. 53) do systemu zdefiniowanej składki wiąże się z koniecznością pomniejszenia podstawy obliczenia emerytury kapitałowej „o sumę kwot pobranych emerytur”. Zasada ta - w zgodzie z art. 32 Konstytucji RP - w równym stopniu powinna dotyczyć wszystkich osób pobierających świadczenie (niezależnie od daty urodzenia) właśnie ze względu na „zrównanie” w art. 55 praw osób urodzonych przed 1 stycznia 1949 r. z prawami osób urodzonych w latach 1949-1968 (zob. przywołaną wyżej argumentację Sądu Najwyższego). Ubezpieczony, urodzony przed 1 stycznia 1949 r., wyrażając wolę „wejścia” do systemu zdefiniowanej składki, zostaje jego beneficjentem na warunkach obowiązujących w tym systemie osoby urodzone w latach 1949-1968.>>. Podzielając powyższe zapatrywania Sąd Apelacyjny zważył, że ust. 1b art. 25 ustawy wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2013 r., wprowadzony ustawą z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2012 r. poz. 637). Zatem pomniejszenie wysokości emerytury o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur, np. wcześniejszych, z tytułu obniżonego wieku emerytalnego, może odnieść skutek do świadczeń przyznanych i obliczanych poczynając od jego wejścia w życie, przy czym należy też mieć na uwadze zasadę ochrony praw nabytych. W przypadku wnioskodawcy

emerytura na podstawie art. 27 została przyznana od 1 września 2011 r., a zatem przepis art. 25 ust. 1 b nie znajduje zastosowania, jeśli się przyjmie, że o wyborze formuły obliczenia świadczenia decyduje stan z daty, od jakiej została ona przyznana. Dlatego Sąd Apelacyjny nie uwzględnił przy ustalaniu podstawy wymiaru emerytury w formule zdefiniowanej składki pomniejszenia tej podstawy o kwoty pobranych emerytur wcześniejszych. Emerytura obliczona według formuły kapitałowej okazała się wyższa od obliczonej według zdefiniowanego świadczenia, więc co do zasady wyrok okazał się prawidłowy, niemniej jednak nieprawidłowe było ustalenie kwot świadczenia w sentencji wyroku. Po pierwsze ustalone one zostały według błędnego założenia, po drugie wyrok w takiego rodzaju sprawie winien przybrać formułę opisową, przesądzającą zasadę ustalenia wysokości, bowiem w tym postępowaniu nie podlegały sprawdzeniu wyliczone przez organ rentowy jako hipotetyczne kwoty. Takie szczegółowe wyliczenie ma miejsce w decyzji wykonującej wyrok i wówczas podlega weryfikacji w postępowaniu odwoławczym przed sądem ubezpieczeń społecznych. ***Uznając w tym stanie rzeczy apelację za uzasadnioną w części, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 i art. 385 orzekł, jak w pkt. I i II sentencji.*** Sąd Apelacyjny uznał za niezasadny wniosek organu rentowego o zasądzenie kosztów zastępstwa prawnego za postępowanie apelacyjne, ponieważ co do zasady apelujący nie obronił swojego stanowiska.

Aleksandra Tobiasz-Skrzypek Magdalena Kostro-Wesołowska Danuta Malec